

TOMASZ CZAJA¹

WYBRANE ELEMENTY PROCEDURY POLICYJNEJ W SYTUACJACH PODEJRZENIA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Abstrakt: W systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Policja jest podmiotem wiodącym w sprawach ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Na rzecz obywateli realizuje zadania ustawowe, między innymi w zakresie „ochrony życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra”.

Od blisko trzydziestu lat policjanci tworzą i doskonalą wielopodmiotową współpracę w zapobieganiu i zwalczaniu przemocy domowej. Podczas codziennej służby funkcjonariusze z pionu prewencji przyjmują zgłoszenia, przeprowadzają interwencje domowe, prowadzą czynności profilaktyczne, pomagają ofiarom i zajmują się sprawcami przemocy w środowisku domowym. Na podstawie danych Policji z województwa pomorskiego przedstawiona została skala zjawiska przemocy domowej i zaangażowania funkcjonariuszy w procedurę Niebieskiej Karty w latach 2019–2024.

Słowa kluczowe: Policja, Niebieska Karta, przemoc domowa

SELECTED ELEMENTS OF THE POLICE PROCEDURE IN SITUATIONS OF SUSPECTED DOMESTIC VIOLENCE

Summary: In the internal security system, the Police are the primary body responsible for public safety and order. For the benefit of citizens, it carries out statutory tasks, among others, in the field of “protection of life and health of people and property against unlawful attacks violating these goods”. For nearly thirty years, police officers have been creating and improving multi-stakeholder cooperation in preventing and combating domestic violence. During their daily duty, officers from the prevention division receive reports, carry out home interventions, carry out preventive activities, help victims and deal with perpetrators of violence

¹ Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu, tomasz.czaja@wszk.pl, ORCID: 0009-0004-4133-8021

in the home environment. Drawing on data possessed from the Police in the Pomeranian Voivodeship, the analysis presents the scope of domestic violence and the extent of police officers' involvement in the Blue Card procedure between 2019 and 2024.

Key words: Police, Blue Card, domestic violence

WPROWADZENIE

Przemoc domowa, jako złożone zjawisko, dotyczy wymiaru społecznego i prawnego, stanowiąc istotne wyzwanie dla systemów bezpieczeństwa oraz ochrony praw człowieka. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje ją jako „(...) zachowanie partnera lub byłego partnera, które powoduje fizyczną, seksualną lub psychiczną szkodę, w tym agresję fizyczną, przymus seksualny, nadużycia psychiczne oraz zachowania kontrolujące”¹. Natomiast w polskim systemie prawnym odniesienie znajdziemy w art. 2 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, według której przemocą domową nazywa się „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udrczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”².

W gronie podmiotów zaangażowanych w zapobieganie oraz zwalczanie przemocy domowej i świadczenie usług na rzecz osób dotkniętych tym zjawiskiem, Policja stanowi jeden z filarów systemu. Niniejszy artykuł ma na celu odpowiedzieć na pytanie badawcze: W jaki sposób Policja wykonuje zadania z obszaru przeciwdziałania

¹ World Health Organization. (2025). *Violence against women*, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (dostęp: 3.09.2025).

² T. j.: Dz. U. z 2024 r. poz. 1673.

przemocy domowej, w szczególności w odniesieniu do procedury Niebieskiej Karty, na terenie województwa pomorskiego, w latach 2019–2024? Na podstawie analizy przepisów, procedur, danych statystycznych oraz obserwacji autor postawił następujące pytania szczegółowe: Jakie są podstawy prawne działań Policji wobec osób stosujących przemoc domową oraz w stosunku do osób doświadczających przemocy domowej? Jak zmieniała się liczba prowadzonych procedur Niebieskiej Karty, przeprowadzonych interwencji oraz zastosowanych zatrzymań osób w związku z przemocą domową w analizowanym okresie? Jaka jest rola policjantów pionu prewencji w procedurze przeciwdziałania przemocy domowej? Jakie wnioski i rekomendacje wynikają z analizy danych statystycznych?

WYBRANE ELEMENTY PROCEDUR POLICYJNYCH WOBEC PRZEMOCY DOMOWEJ

Wśród zadań wynikających z art. 1 ust. 2 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji³ na pierwszym miejscu ustawodawca wskazał ochronę życia i zdrowia ludzkiego przed bezprawnymi zamachami. Zadanie to nabiera szczególnego znaczenia w sytuacjach podejrzenia występowania przemocy domowej, gdy interwencja policyjna stanowi jedyny możliwy środek, by chronić zagrożone osoby. W literaturze zwraca się uwagę na fakt, że katalog ustawowych zadań Policji nie jest zamkniętym i ma charakter ogólny⁴.

Jeszcze na początku lat 90. ubiegłego wieku przemoc domowa traktowana była jako „sprawy rodzinne” i brakowało systemowych rozwiązań pomocowych. Pierwsze prace nad procedurą przeciwko przemocy w środowisku rodzinnym zainicjowane zostały w Policji już w 1994 r., a wynikały z chęci poprawy skuteczności działań funkcjonariuszy podejmujących corocznie kilkadziesiąt tysięcy interwencji związanych z przemocą domową. Partnerami inicjatywy były: Komenda Główna Policji, Komenda Stołeczna Policji i Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które stworzyły ramy systemu interwencji i pomocy upowszechnionego w kolejnych latach⁵. Procedura Niebieskiej Karty (NK) pojawiła się w 1998 roku, a ustawowe rozwiązania dopiero w 2005 r., gdy weszła w życie ówczesna ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, której zapisy regulują także zadania Policji i wskazują na konkretne miejsce wśród podmiotów zaangażowanych w walkę z opisywanym zjawiskiem.

³ T. j.: Dz. U. z 2024 r. poz. 145, ze zm.

⁴ P. Kuczma (red. nauk.), *Organy ochrony prawnej*, Warszawa 2022, s. 261.

⁵ H.D. Sasal, *Niebieskie Karty. Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 2005, s. 13.

Obecnie Policja i inne podmioty korzystają ze sformalizowanej procedury Niebieskiej Karty, w ramach której wykorzystują cztery rodzaje formularzy. Poniżej ogólny opis poszczególnych kategorii wykonywanej dokumentacji.

„Niebieska Karta - A” służy do wszczęcia procedury, zawiera dane sprawcy i ofiary lub ofiar, świadków, opis okoliczności związanych z występowaniem przemocy domowej. Niebieska Karta - B to formularz przekazywany osobie doznającej przemocy domowej, zawiera pouczenie o prawach oraz możliwości uzyskania pomocy. Niebieska Karta - C jest przeznaczona dla grup diagnostyczno-pomocowych, by przedstawić diagnozę sytuacji, historię przemocy, planowane działania pomocowe. Niebieska Karta - D stanowi narzędzie dla grupy diagnostyczno-pomocowej do uzupełnienia i weryfikacji wcześniej zebranych danych.

Procedurą Niebieskiej Karty w Policji zajmują się przede wszystkim policjanci ze służby prewencyjnej. Na co dzień głównie funkcjonariusze z komórek: patrolowo-interwencyjnych, dzielnicowych, a także do spraw nieletnich i patologii, wśród wielu zadań, zajmują się bezpośrednio zapobieganiem i zwalczaniem przemocy domowej. Szczególną rolę odgrywa dzielnicowy, którego można nazwać filarem działań Policji wobec przemocy domowej. Uczestniczy on w czynnościach od powzięcia informacji o podejrzeniu stosowania przemocy domowej, poprzez działania w stosunku do osoby stosującej przemoc, udzielanie wsparcia i pomocy osobom doświadczającym przemocy, aż do wtórnych działań profilaktycznych po zakończeniu procedury.

Inicjatorem działań Policji w sprawach dotyczących podejrzenia przemocy domowej nie musi być jej przedstawiciel, a informacja o problemie może pochodzić od osoby doznającej przemocy lub świadka. Z wieloletnich obserwacji, a także analiz dokumentacji służbowej prowadzonych przez autora wynika, że najczęściej pierwszy sygnał trafia do dyżurnego jednostki Policji (bezpośrednio lub poprzez wojewódzkie centrum powiadamiania ratunkowego), który ustala okoliczności zdarzenia i podejmuje decyzję o dyslokacji patrolu albo dzielnicowego⁶. Sama interwencja stanowi podstawowy krok w późniejszym procesie pomocy, gdyż służy natychmiastowemu zatrzymaniu występowania negatywnego zjawiska.

Na miejscu zdarzenia policjanci weryfikują zgłoszenie, między innymi, pod kątem występowania przemocy domowej i konkretyzują wcześniejszą wiedzę dyżurnego. Prócz standardowych czynności, jak: legitymowanie osób obecnych na miejscu

⁶ Potwierdza to również B. Hołyst podkreślając, że właśnie Policja najczęściej pozyskuje wiedzę o wystąpieniu przemocy domowej, a powiadomienia zwykle mają charakter telefoniczny. Por. B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2022, s. 678.

i ustalenia dotyczące powodu wezwania, funkcjonariusze korzystają także z procedur i narzędzi dedykowanych interwencjom w związku z podejrzeniem występowania przemocy domowej.

Najważniejszy akt prawny w omawianym obszarze to cytowana wcześniej Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, natomiast jej istotne uzupełnienie stanowią postanowienia artykułów 15a-15ak Ustawy o Policji, dotyczące uprawnień do nakładania nakazów i zakazów wobec sprawcy przemocy⁷. Z kolei w kwestiach technicznych właściwymi są: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury Niebieskie Karty oraz wzorów formularzy Niebieska Karta⁸, a także Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 sierpnia 2023 r. w sprawie wydawania przez policjanta wobec osoby stosującej przemoc domową nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania oraz zakazu wstępu⁹.

Działając na podstawie i w granicach obowiązujących przepisów prawa funkcjonariusze Policji mają za zadanie zapewnić bezpieczeństwo wszystkim uczestnikom interwencji domowej, szczególnie osobom małoletnim¹⁰. W przypadku potwierdzenia występowania przemocy domowej, podejmując decyzje dotyczące dalszego postępowania ze sprawcą, mają do dyspozycji bardzo użyteczne i praktyczne narzędzia, częściowo już wspomniane:

- formularz Niebieska Karta – A,
- druk Niebieska Karta – B,
- Kwestionariusz szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego służący stwierdzeniu zasadności zatrzymania, o którym mowa w art. 15a ust.

⁷ Do czasu wejścia w życie nowelizacji Ustawy o Policji istniały dwa narzędzia służące do izolowania sprawców przemocy domowej – karny i cywilny. Pierwszy był instrumentem reakcji penalnej na fakt popełnienia czynu zabronionego związanego z przemocą domową. Drugi, stanowił sądowe zobowiązanie do opuszczenia lokalu mieszkalnego przez osobę czyniącą wspólne zamieszkiwanie uciążliwym. Zwracano jednakże uwagę na brak jednolitego instrumentu w tym zakresie. A. Kurniewicz, (2021). Stosowanie instytucji nakazu opuszczenia lokalu w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. D. Jagiełło, S. Kursa, F. Parente (red. nauk.), *Wpływ informatyzacji na system prawa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2021, s. 96-107.

⁸ Dz. U. z 2023 r., poz. 1870.

⁹ T. j.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1613.

¹⁰ Więcej w opracowaniu: Biuro Taktyki Zwalczania Przeszeczności Komendy Głównej Policji, *Postępowanie policjantów w przypadku powzięcia informacji o czynie zabronionym popełnionym w rodzinie*, Warszawa 2005, s. 4.

1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, lub wydania nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu – część A (dotyczy przemocy wobec osób dorosłych) i część B (dotyczy przemocy wobec dzieci).

Szczególnie ważną rolę odgrywa ostatnia z wymienionych pomocy, której konstrukcja bardzo wyraźnie wskazuje tok prawidłowego postępowania podczas interwencji i rodzaj działań, jakie należy podjąć w stosunku do sprawcy. Jeśli w części „A” potwierdzony zostanie choćby jeden z czynników ryzyka przewidzianych w pierwszych siedmiu pytaniach, należy obligatoryjnie odizolować sprawcę, a także rozważyć zatrzymanie z wydaniem nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zakazu zbliżania się do osoby dotkniętej przemocą, kontaktowania się z nią, wstępu na teren określonej placówki. Natomiast w drugiej części formularza „A” co najmniej cztery pozytywne odpowiedzi wskazują na konieczność zastosowania opisanego wyżej toku postępowania policjanta na miejscu interwencji domowej¹¹.

W kwestionariuszu dotyczącym przemocy wobec dzieci izolacja sprawcy i rozważenie zastosowania zatrzymania oraz wydania nakazu i zakazów występuje, gdy spełnione zostaną podobne kryteria co do liczby odpowiedzi pozytywnych: w części pierwszej – co najmniej jedno (pyt. 1-5), w części drugiej – co najmniej cztery (pyt. 6-15).

Warto wspomnieć, że struktura formularza Niebieskiej Karty – A powoduje, że jego prawidłowe wypełnienie jest bardzo proste, wręcz intuicyjne. Pola do uzupełnienia zostały opatrzone konkretnymi wskazówkami i wyjaśnieniami. Policjanci zamieszczają tutaj następujące informacje:

- dane osób doznających przemocy domowej, ze wskazaniem małoletnich,
- dane sprawcy lub sprawców,
- opis zachowania lub zachowań wypełniających znamiona przemocy domowej,
- dane świadków stosowania przemocy domowej,
- czy w przeszłości lub aktualnie toczy się procedura Niebieskiej Karty w tym środowisku domowym,
- działania podjęte w stosunku do osoby stosującej przemoc domową i do osób jej doznających.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 sierpnia 2023 r. w sprawie wydawania przez policjanta wobec osoby stosującej przemoc domową nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania oraz zakazu wstępu, Załącznik nr 2 (Dz. U. z 2023 r., poz. 1613).

Występuje także pole na zapisanie uzupełniających wiadomości o samej interwencji (część XIII). Niestety nie przewidziano, że policjant musi udokumentować cały przebieg czynności służbowych. Opis wymaga zdecydowanie większej ilości miejsca od tej, która znajduje się w druku. Dlatego koniecznym staje się sporządzanie dodatkowej, obszerniejszej treściowo, opisowej notatki urzędowej. Warto byłoby ułatwić pracę policjantów i spowodować, aby wykonywali tylko jeden dokument, w którym kompleksowo można zawrzeć wszystkie dane na temat okoliczności zdarzenia, jego przebiegu oraz uczestników.

Należy jeszcze wspomnieć o obowiązku policjantów w zakresie informowania osób doznających przemocy o przysługujących im uprawnieniach. Realizacja tegoż odbywa się choćby poprzez wręczenie formularza Niebieskiej Karty – B, ale ma miejsce także podczas działań dzielnicowego, policjantów prowadzących czynności procesowe w sprawach karnych związanych ze stosowaniem przemocy domowej, czy w czasie i w związku z policyjnymi interwencjami.

Wypełniona Niebieska Karty – A trafia do rejestracji w jednostce Policji, najczęściej do dyżurnego, a następnie przekazywana zostaje do dalszej realizacji przez dzielnicowego odpowiedzialnego za rejon służbowy, w którym stwierdzono występowanie przemocy domowej.

Wyjątkowość roli dzielnicowego wynika ze szczególnego zakresu zadań i obowiązków, jakie zostały przyporządkowane od pojawienia się takiego stanowiska w strukturze opisywanej formacji¹². Zdobywanie i systematyczne pogłębianie rozpoznania osobowego oraz terenowego towarzyszą pracy tych funkcjonariuszy od kilkudziesięciu lat¹³. Wraz z upowszechnianiem idei uspołeczniania działań Policji, w służbowych przepisach pojawiły się dyspozycje związane z działaniami profilaktycznymi również w obszarze zapobiegania przemocy domowej i pomocy ofiarom tego zjawiska¹⁴. Konkretnie zadania i obowiązki wynikają wprost z treści paragrafu 36 Zarządzenia nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika

¹² W okresie powojennym stanowiska dzielnicowych występowały już w czasie istnienia Milicji Obywatelskiej. Szerzej: K. Cichawa, W. Jaroszewski, S. Zębala, *Praca dzielnicowych*, Warszawa 1961, s. 6 i nast.

¹³ H. Granat (red.), *Zadania oraz podstawowe formy służby posterunkowego i dzielnicowego*, Warszawa 1974, s. 45.

¹⁴ R. Głowacki, *Rola Policji w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie* [w:] A. Tyburska, J. Fiebig, G. Kędzierska (red.), *Policja a przemoc. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie*, Szczelno 2004, s. 124.

dzielnicowych¹⁵, aktu, który obecnie stanowi swoisty podręcznik służby dzielnicowego.

Bardzo ważny element systemu walki z przemocą domową stanowi współpraca międzyinstytucjonalna, głównie z gminnymi i powiatowymi placówkami pomocy społecznej oraz interwencji kryzysowej, pozarządowymi organizacjami pomocowymi, wymiarem sprawiedliwości. Dlatego Policja zobowiązana jest przesłania karty „A” w ciągu pięciu dni roboczych, licząc od wszczęcia procedury, do zespołu interdyscyplinarnego, powoływanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta, a składającego się z przedstawicieli pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz Policji¹⁶. Powyższy obowiązek wynika z treści paragrafu 7 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury Niebieska Karta oraz wzorów formularzy Niebieska Karta.

Po wymienionych czynnościach rola dzielnicowego nie ogranicza się do wspomnianych działań profilaktycznych. Zgodnie z wieloletnią praktyką ów policyjny „gospodarz rejonu służbowego” uczestniczy też w kolejnych etapach zapobiegania i zwalczania przemocy domowej, np. w działaniach grup diagnostyczno-pomocowych powoływanych przez zespół interdyscyplinarny. Podstawowe zadanie stanowi wówczas praca z osobą stosującą przemoc domową.

Do obowiązków wynikających z wszczęcia procedury Niebieskiej Karty włączono konieczność powiadomienia komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej lub stołecznej Policji o czynnościach w stosunku do osoby – sprawcy przemocy domowej, który posiada broń palną. To jedno z kolejnych zadań dzielnicowego, który jest prowadzącym procedurę z ramienia Policji, a przecież realizuje jeszcze inne zadania, wynikające z codziennych potrzeb służby i zakresu obowiązków, określonego w zarządzeniu Komendanta Głównego Policji o służbie dzielnicowych.

ANALIZA STATYSTYCZNA DZIAŁAŃ POMORSKIEJ POLICJI W PROCEDURZE NIEBIESKIEJ KARTY

Skalę czynności realizowanych przez funkcjonariuszy można ocenić na podstawie corocznych sprawozdań z podjętych przez Policję działań wobec przemocy domowej, dotyczących procedury Niebieskiej Karty¹⁷.

¹⁵ Dz. Urz. KGP z 2016 r. poz. 26, ze zm.

¹⁶ Art. 9a ust. 3, 10a i 11 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2023 r., poz. 535, ze zm.).

¹⁷ Do połowy 2023 roku w Systemie Elektronicznej Sprawozdawczości Policji (SESPol.)

Poniżej dane z województwa pomorskiego, którego ludność kształtuje się na poziomie 2 mln 359,5 tys. osób., co stanowi szóste miejsce w kraju¹⁸. Na tle najbardziej zaludnionego województwa (Mazowieckie) i najmniejszego pod tym względem (Opolskie), w 2024 roku w Pomorskim stwierdzono 49859 przestępstw. W garnizonie mazowieckim odnotowano 119500 przestępstw, natomiast w Opolskiem było to 15258 czynów zabronionych o znamionach przestępstwa.

Na terenie województwa pomorskiego liczba sporządzanych Niebieskich Kart – A kształtowała się następująco:

Tabela 1. Niebieska Karta w garnizonie pomorskim¹⁹

KWP w Gdańsku	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba wypełnionych formularzy NK – A (ogółem)	3623	3430	3145	3064	3374	3417
Liczba formularzy wszczynających procedurę	3010	2847	2728	2732	3062	3112
Liczba kolejnych formularzy w trwającej procedurze	613	583	417	332	312	305

Źródło: <https://pomorska.policja.gov.pl/>.

Od 30 listopada 2020 r. weszły w życie przepisy nowelizujące ustawę o Policji, nadające funkcjonariuszom nowe uprawnienia do stosowania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego otoczenia oraz dodatkowych zakazów. Z kolei 1 września 2022 r. zaczęła obowiązywać ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich. W statystykach policyjnych jeszcze do połowy 2023 r. osoby niepełnoletnie figurowały wśród sprawców przemocy domowej, co miało wpływ na strukturę wykazywanych danych.

gromadzono dane według starego wzoru formularza, z nazwą „przemoc w rodzinie”, z informacjami, których częściowo obecnie brak, np. o nieletnich sprawcach przemocy.

¹⁸ Dane na dzień 31 grudnia 2024 r., na podstawie opracowania Urzędu Statystycznego w Gdańsku „Stan i struktura ludności w województwie pomorskim w 2024 r.”. Więcej: Urząd Statystyczny w Gdańsku, *Stan i struktura ludności w województwie pomorskim w 2024 r.*, <https://gdansk.stat.gov.pl/> (dostęp: 3.09.2025).

¹⁹ Obszar garnizonu pomorskiego podzielony jest na rejony służbowe dwiętnastu jednostek szczebla powiatowego. Są to cztery komendy miejskie Policji, dla miast na prawach powiatu, a także piętnaście komend powiatowych. Ciekawostkę stanowi Komenda Miejska Policji w Słupsku, która obsługuje dwa powiaty: ziemski oraz grodzki, oba o nazwie „słupski”.

Dla porównania przedstawiono także dane pochodzące z wybranej jednostki Policji szczebla powiatowego z woj. pomorskiego.

Tabela 2. Niebieska Karta w powiecie tczewskim

KPP w Tczewie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba wypełnionych formularzy NK – A (ogółem)	158	171	126	184	171	154
Liczba formularzy wszczynających procedurę	134	157	113	168	148	127
Liczba kolejnych formularzy w trwającej procedurze	24	14	13	16	23	27

Źródło: <https://pomorska.policja.gov.pl/>.

W badanym okresie liczba sporządzanych Niebieskich Kart była istotnie wyższa w miastach niż na obszarach wiejskich. W województwie pomorskim proporcje te stopniowo się zmieniały. W 2019 r. stosunek miasto/wieś wyniósł 58,9% do 41,1%. Natomiast już na koniec 2024 r. było to odpowiednio: 68,9% i 31,1%. Trend ten może wskazywać na większą skuteczność służb pomocowych skupionych na terenach miejskich, ale również na trudniejszą identyfikację przypadków przemocy w środowisku wiejskim, gdzie nazbyt często nadal „sprawy rodzinne” załatwia się w domowym zaciszu. W powiecie tczewskim dysproporcje były jeszcze bardziej wyraźne, osiągając w 2022 r. aż 72,8% wszczętych procedur na obszarach miejskich. Dane te potwierdzają konieczność intensyfikacji działań informacyjnych i profilaktycznych na terenach wiejskich.

Tabela 3. Ofiary, sprawcy i zatrzymani w garnizonie pomorskim

KWP w Gdańsku	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób doznających przemocy domowej	4238	3946	3613	3496	4298	5076
Liczba osób stosujących przemoc domową	3658	3458	3175	3095	3434	3524
Liczba zatrzymanych osób stosujących przemoc domową	594	612	652	659	692	661

Źródło: <https://pomorska.policja.gov.pl/>.

Ponieważ Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, od samego początku obowiązywania, odnosi się do postępowania wobec osób doznających przemocy

domowej, dlatego należy zwrócić uwagę nie tylko na dane dotyczące liczby osób doświadczających zjawiska, ale również na dane na temat liczby sprawców i ich zatrzymań. Wspomniane kwestie obrazują tabele nr 3 i nr 4.

Tabela 4. Ofiary, sprawcy i zatrzymani w powiecie tczewskim

KPP w Tczewie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób doznających przemocy domowej	205	244	158	223	201	197
Liczba osób stosujących przemoc domową	165	172	127	185	173	162
Liczba zatrzymanych osób stosujących przemoc domową	13	15	18	15	42	36

Źródło: <https://pomorska.policja.gov.pl/>.

Analiza tabeli 3. i 4. pokazuje, że w województwie pomorskim w latach 2019–2024 utrzymywała się podobna liczba osób stosujących przemoc, natomiast wzrastała liczba ich zatrzymań. Może to oznaczać, że Policja coraz częściej korzysta z instrumentów prawnych pozwalających na izolowanie sprawców. W powiecie tczewskim szczególnie widoczny jest wzrost zatrzymań od 2023 r., co zbiega się w czasie z wejściem w życie nowych regulacji prawnych.

Szczególną grupą osób zagrożonych przemocą domową są małoletni. W województwie pomorskim w latach 2019–2024 odnotowano ponad 5 tys. dzieci doświadczających przemocy, najwięcej w 2024 r. (1745), a najmniej w 2020 r. (495). W powiecie tczewskim liczba ta wyniosła 287, z największym nasileniem w 2020 r. i najmniejszym w 2023 r. Dane te wskazują, że problem przemocy wobec dzieci pozostaje poważnym wyzwaniem, wymagającym nie tylko działań interwencyjnych, ale także profilaktyki i systemowej współpracy wielu instytucji, włączając Policję.

W Komendzie Wojewódzkiej Policji w Gdańsku na problem krzywdzenia dzieci zwrócono szczególną uwagę już dwie dekady temu, gdy, wspólnie z Caritas Diecezji Pelplińskiej, zainicjowana została akcja „Nie krzywdź mnie, tylko kochaj”, obejmująca cały rejon odpowiedzialności pomorskich policjantów²⁰. Inicjatywna służyła nie tylko nagłaśnianiu problemu i uświadamianiu społeczności lokalnych²¹,

²⁰ [Anonimizacja – B].

²¹ Wyniki badań prowadzonych w różnych krajach wskazują, że dziecko – ofiara przemocy doświadcza maltretowania fizycznego i psychicznego. Por. D. Rode, K. Dukąła, J. Kabzińska, K. Zalewska-Lunkiewicz, *Kliniczna psychologia sądowa*, Warszawa 2020, s. 532.

ale również tworzeniu konkretnych rozwiązań w celu minimalizacji zjawiska maltretowania dzieci.

Na tle ogólnej charakterystyki zjawiska należy podkreślić, że dominującą formą przemocy pozostaje przemoc psychiczna, a na drugim miejscu występuje przemoc fizyczna. Z uwagi na możliwość występowania kilku form jednocześnie w ramach tej samej procedury, dane te nie sumują się do pełnej liczby przypadków. W województwie pomorskim w 2019 r. odnotowano 3697 przypadków przemocy psychicznej (140 w powiecie tczewskim), a w kolejnych latach liczby te wahały się w granicach 3244–3769 w skali województwa i 108–169 w powiecie. Stała dominacja przemocy psychicznej potwierdza konieczność rozwijania metod jej szybkiego wykrywania i dokumentowania, zwłaszcza że często nie pozostawia ona widocznych śladów, co znacznie utrudnia czynności dowodowe Policji.

Od połowy 2023 r. w województwie pomorskim zaczęto rejestrować również przypadki sporządzania zawiadomień o wszczęciu procedury Niebieskiej Karty wobec osób posiadających pozwolenie na broń palną oraz sytuacje odebrania broni w związku ze stosowaniem przemocy. W 2023 r. było to 7 zawiadomień i 1 odebranie broni, natomiast w 2024 r. – 1 zawiadomienie i 6 odebrań. W powiecie tczewskim takie przypadki nie wystąpiły. Przedstawione dane dowodzą, że Policja wykorzystuje nowe narzędzia prawne do eliminowania potencjalnych zagrożeń, choć zjawisko pozostaje incydentalne.

Z analizy danych z województwa pomorskiego, za lata 2019–2024, wynika utrzymywanie się wysokiej skali zjawiska przemocy domowej. Po okresie spadkowym w latach 2019–2022, nastąpił ponowny wzrost liczby osób doznających przemocy, szczególnie widoczny w roku 2024. Zdaniem autora zmiany te należy wiązać ze zmianami legislacyjnymi, w tym z rozszerzeniem uprawnień Policji do izolowania sprawców od 2020 r. oraz ze zmianami w systemie odpowiedzialności nieletnich. Nie można jednakże wykluczyć czynników społecznych. Dane ukazują także rosnący udział terenów miejskich w liczbie wszczynanych procedur oraz utrzymującą się przewagę przemocy psychicznej nad innymi formami. Zauważenia wymaga fakt, że szczególną grupą wymagającą ochrony pozostają małoletni, którzy w badanym okresie stanowili istotny odsetek osób doświadczających przemocy. Przedstawione statystyki potwierdzają konieczność dalszego poszukiwania skutecznych rozwiązań prawnych i organizacyjnych wspierających Policję w przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz zacieśniania współpracy międzyinstytucjonalnej, zwłaszcza na poziomie lokalnym.

PODSUMOWANIE

Dane z województwa pomorskiego z lat 2019–2024 wskazują, że liczba ujawnionych przypadków przemocy domowej utrzymuje się na wysokim i względnie stałym poziomie.

Widoczny wzrost liczby osób doznających przemocy, w tym małoletnich, podkreśla potrzebę rozwijania działalności prewencyjnej i zwiększania skuteczności pierwszych interwencji.

Statystyki dotyczące liczby zatrzymań osób stosujących przemoc domową potwierdzają praktyczne znaczenie nowych uprawnień Policji, wprowadzonych w 2020 roku i wzrost skuteczności podejmowanych działań.

Dla poprawy skuteczności działań w obszarze przeciwdziałania i zwalczania przemocy domowej kluczowe pozostają systematyczne i kompleksowe szkolenia funkcjonariuszy, ciągle podkreślanie roli pionu prewencji, w szczególności służby dzielnicowych, a także sprawny i merytoryczny nadzór służbowy ze strony bezpośrednich przełożonych oraz dyżurnych jednostek Policji.

Istnieje potrzeba tworzenia narzędzi prawnych, które będą ułatwiać szybkie i kompleksowe dokumentowanie czynności służbowych w przypadkach podejrzenia występowania przemocy domowej oraz w trakcie realizowanej procedury antyprzemocowej, np. zmiana w formularzu Niebieska Karta – A.

W kontekście współodpowiedzialności za system pomocy osobom doświadczającym przemocy wskazane jest wzmocnienie współpracy z instytucjami pomocy społecznej i dalsze monitorowanie efektów nowych instrumentów ochronnych, a także wypracowywanie dobrych praktyk w omawianym obszarze. Uzasadnione są badania empiryczne nad efektywnością działań Policji oraz ich długofalowymi skutkami.

BIBLIOGRAFIA

- Cichawa K., Jaroszewski W., Zębała S., *Praca dzielnicowych*, Oddział Szkolenia KGMO, Warszawa 1961.
- Głowacki R., *Rola Policji w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie* [w:] Tyburska A., Fiebig J., Kędzierska G. (red.), *Policja a przemoc. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie*, Szczytno 2004.
- Granat H. (red.), *Zadania oraz podstawowe formy służby posterunkowego i dzielnicowego*, Departament Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW, Warszawa 1974.
- Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2022.
- Kuczma P. (red.), *Organy ochrony prawnej*, Warszawa 2022.

- Kurniewicz A., *Stosowanie instytucji nakazu opuszczenia lokalu w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie* [w:] D. Jagiełło, S. Kursa, F. Parente (red.), *Wpływ informatyzacji na system prawa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2021.
- Postępowanie policjantów w przypadku powzięcia informacji o czynnie zabronionym popełnionym w rodzinie*, Biuro Taktyki Zwalczania Przemocności Komendy Głównej Policji, 2005.
- Rode D., Dukała K., Kabzińska J., Zalewska-Łunkiewicz K., *Kliniczna psychologia sądowa*, Warszawa 2020.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 sierpnia 2023 r. w sprawie wydawania przez policjanta wobec osoby stosującej przemoc domową nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania oraz zakazu wstępu (Dz. U. z 2023 r. poz. 1613).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury Niebieska Karta oraz wzorów formularzy Niebieska Karta (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870).
- Sasał, H.D. *Niebieskie Karty. Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 2005.
- Urząd Statystyczny w Gdańsku, *Stan i struktura ludności w województwie pomorskim w 2024 r.*, <https://gdansk.stat.gov.pl/>.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 1673).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 145, ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 978, ze zm.).
- World Health Organization, *Violence against women*, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.
- Zarządzenie nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2016 r. poz. 26, ze zm.).
- Zmarzlik J., Piwnik E., *Dziecko pod parasolem prawa. Poradnik dla osób pomagających dzieciom*, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 1999.